

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 14, Sayı: 2, Sayfa: 175-183, ELAZIĞ-2004

FARKLI SOSYO-EKONOMİK DÜZEYDEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

*The Level Of Self-Esteem In High -School Students Of Different
Socio-Economic Status*

Gülden UYANIK BALAT

Marmara Üniv., Atatürk Eğitim Fak.

Berrin AKMAN

*Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
bakman@hacettepe.edu.tr*

Özet

Bu araştırma farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 482 lise öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonunda liseye devam eden ve örneklemi oluşturan ergenlerin yüksek düzeyde benlik saygısı sahip oldukları bulunmuştur. Araştırmada cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve yaşın benlik saygısı üzerinde bir etken olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen veriler t testi ve tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ergen, benlik saygısı, sosyoekonomik düzey

Abstract

This study considers the level of self-esteem in high-school students of different socio-economic status. The sample space comprises 482 high-school students. The level of self-esteem was evaluated via Rosenberg Self-Esteem Scale. It turned out that the adolescents attending to high-school and belonging to the sample space have great self-esteem. It was also investigated whether socio-economic status and age influence self-esteem. The data collected were analyzed t-test and one-way variance analysis. It was found out that high-school students have great self-esteem.

Key words: adolescence, self-esteem, socioeconomic status.

GİRİŞ

Ergenlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Birleşmiş Milletler Örgütünün tanımına göre ergen 15 ile 25 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir (Yörükoğlu, 1993). Ergenlerin düşünce, görünüş ve ilişkilerle birlikte, kimliklerini tamamladıkları ve kimliğin araştırma, keşif, sorumluluk ve bağlılık içerdiği belirtilmektedir. Benlik saygısı, benlik-değerinin, kendine güvenmenin veya kendini kabulün kişisel ve bütünsel duygularını ifade eder (Leory, 1996). Benlik saygısı, benlik kavramında bulunan bilgilerin bir değerlendirilmesidir. Decay ve Kenny (1995)'e göre benlik saygısı motivasyonel kaynağın gücüdür. Benlik saygısı insanın kendini değerlendirme veya kendini olumlu değerlendirme ihtiyacı üzerinde odaklanmaktadır. Bunun anlamı kendini süper, mükemmel yeterli hissetmek değildir, kendini kabul etme, kimlik oluşturma ve başkaları tarafından kabul edilmedir (Adams, Gullota, 1989).

Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır (Salmivalli ve ark.,1999). Yüksek benlik saygısına sahip olan bir kişi, kendini olumlu olarak değerlendirir ve güçlü yönleri hakkında kendini iyi hisseder. Kendine güvenen kişi zayıf olduğu yönlerde kendini geliştirmeye çalışır (Pope ve McHale, 1988). Düşük benlik saygısına sahip bir kişinin kendine güveni zayıftır. Bu kişiler diğerlerine bağımlıdır, utangaçtır, araştırmacı değildirler ve daha az yaratıcı ve daha otoriter kişilerdir (Wells ve Marwell,1976, Pope ve McHale,1988). Carver ve Scheler (1988)'e göre eğer olaylar bir kişinin kontrolü dışındaki nedenlerden gelişirse, benlik saygısını etkilememektedir. Offer ve arkadaşlarına göre (1981), birçok ergen mutludur ve olumlu benlik kavramına sahiptir.

Benlik saygısının gelişmesi için sosyal karşılaştırmalar ve yansıtılmış değerlendirmelerin kaynak olduğu belirtilmektedir (Harter, 1983). Yapılan araştırmalar Ergenlerin kendi değerlerinin farkına varabilmek için kendilerini yaşlılarıyla karşılaştırdıklarını ve bu tür karşılaştırmaların da 6-7 yaşlarda başlayan gelişimsel bir olay olduğunu ve ergenlik dönemi boyunca yoğunlaştığını göstermektedir (Ruble ve ark. 1980; Scanlan, 1982).

Harter (1983)'a göre kişinin görünüşü hakkındaki duygularının nasıl olduğu, yani fiziksel saygısı bütün benlik saygısını etkileyen en önemli faktördür. Bunu yaşlıları tarafından kabul edilme takip eder ve akademik yetenek, atletik olma ve moral değerler benlik saygısı üzerinde daha az etkilidir.

Coleman ve Hendry (1990) yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için eğilim gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha uzun

süre çaba harcadıklarını, gece daha iyi uyduklarını, daha az ülsere yakalanma riskleri olduğunu, diğerlerini kabul ve yaşatlarının baskılarına daha az eğilim gösterdiklerini, düşük benlik saygısına sahip olanların ise endişeli, karamsar, gelecek hakkında olumsuz düşünceleri olan ve başarısızlık eğilimleri olan bireyler olduklarını belirtmiştir. Kassin (1998) ise düşük benlik saygısına sahip bireylerin başarısızlığı bekleme, sinirli olma, daha az gayret gösterme gibi özellikler sergilediklerini ve yaşamdaki önemli şeyleri gözardı edebileceklerini ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz gibi suçlamalarda bulunabileceklerini ifade etmiştir. Ergenlik kimlik oluşturma açısından oldukça önemli bir dönemdir. Olumlu bir kimlik oluşturma ergenin ruhsal sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Böyle kritik bir dönemde bulunan ve kimlik oluşumunda rol olan benlik saygısı, ergenlik dönemine etkisi açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma, farklı sosyo ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Ankara il merkezinde bulunan Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle olmak üzere beş ilçenin belediye sınırları içindeki 59 resmi, 39 özel lise arasından Basit Rastgele Örnekleme yöntemiyle 5 resmi, 2 özel lise seçilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Ankara sosyo-ekonomik düzeylere göre bölgeleme haritası kullanılarak Çankaya bölgesinde bulunan okullar üst sosyo ekonomik, Yenimahalle ve Keçiören bölgesinde bulunan okullar orta sosyo ekonomik ve Altındağ ve Mamak bölgesinde bulunan okullar alt sosyo ekonomik düzey olarak kabul edilmiştir.

Seçilen bölgelerde bulunan liselere devam eden öğrenci potansiyellerine göre ağırlıklar hesaplanmış ve her bölgeden kaçır öğrenci alınacağı Tabakalı Rastgele Örnekleme yöntemiyle hesaplanmış ve 482 öğrencinin araştırmanın örneklemini temsil ettiği bulunmuştur.

Tablo 1: Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	237	49,2
	Erkek	237	49,2
Okul	Devlet	368	76,1
	Özel	368	76,1
SED	Üst	131	27,2
	Orta	216	44,8
	Alt	131	27,2
Sınıf	Lise 1	162	33,6
	Lise 2	162	33,6
	Lise 1	162	33,6

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilere ait demografik bilgiler için araştırmacılar tarafından geliştirilen bir form kullanılmıştır. Bu formda, öğrencinin doğum tarihi cinsiyeti, devam ettiği okulun adı, kaçınıcı sınıfta olduğu ve okulun bulunduğu semt ile ilgili sorular yer almaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; M.Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçek Füsun Çuhadaroğlu (1986) tarafından ülkemize uyarlanmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt testi vardır. Bu araştırmada sadece benlik saygısı alt testi kullanılmıştır.

Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş testte, olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içinde değerlendirme sistemine göre denekler 0 ile 6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı, yüksek (0-1 puan), orta (2-4 puan) ve düşük (5-6 puan) olarak değerlendirilmektedir. Puanın yüksek olması benlik saygısının düşük, az olması ise benlik saygısının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik katsıyısı 71, güvenirlik katsıyısı .75 olarak bulunmuştur.Veriler Spss-X for windows paket programında t testi ve tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı Dağılımı.

Benlik-Saygısı Cinsiyet	N	X	SS	t	P
Erkek	237	1.7	1.5	1.54	0.124
Kız	245	1.5	1.3		
TOPLAM	482	1.6	1.4		

Tablo 1’de , örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin, benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde; hem erkek hem de kız öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 2: Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Öğrencilerinin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Benlik Saygısı Dağılımı.

Benlik Saygısı SED	N	X	SS	F	P
Üst SED	131	1.5	1.5	1.885	0.152
Orta SED	216	1.6	1.4		
Alt SED	135	1.8	1.4		
TOPLAM	482	1.6	1.4		

Tablo 2’de , öğrencilerin benlik saygısı ölçeğinde aldıkları puan ortalamalarının sosyo-ekonomik düzeylere göre dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde lise öğrencilerinin benlik saygısı, sosyo ekonomik düzeye göre farklılık göstermemektedir. Sosyo-ekonomik düzey ile benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır.[F(2.481)=1.885, p>.05]

Tablo 3. Örneklem Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Benlik Saygılarının Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı.

Benlik Saygısı Sınıf	N	X	SS	F	P
Lise 1	162	1.6	1.1	0.815	0.443
Lise 2	162	1.5	1.3		
Lise 3	158	1.7	1.4		
TOPLAM	482	1.6	1.2		

Tablo 3’de Lise 1,2,3 sınıflara devam eden öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Örneklem grubunu oluşturan Lise 1, Lise 2 ve Lise 3’üncü sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır [F(2.481)=0.815 p>.05]. Lise öğrencilerinin benlik saygısı devam ettikleri sınıflara göre farklılık göstermemekle birlikte benlik saygısı düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Bu araştırma ile lise öğrencilerinin, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve devam ettikleri sınıflara göre benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir.

Her iki cinsiyette de benlik saygısı puan ortalamalarının yüksek olduğu ve cinsiyetler arası fark olmadığı saptanmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada cinsiyete göre benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir (Arıcak,1995). Ergenlerde depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada da ergenlerde benlik saygısı açısından cinsiyet farklılıkları gözlenmediği bildirilmiştir (Gür, 1996). Aksoy (1992) da lise son sınıf öğrencilerinin öz saygı ve denetim odağını etkileyen bazı değişkenler konulu çalışmasında cinsiyetin benlik saygısı üzerinde bir etken olmadığını bulmuştur.

Sosyo ekonomik düzeylere göre benlik saygısı durumu incelendiğinde, üst, orta ve alt sosyo ekonomik düzey lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Buna göre ergenlik dönemindeki bu gençlerin benlik saygısı düzeylerinin sosyo ekonomik durumlarından etkilenmediği belirtilebilir. Üst, orta ve alt sosyo ekonomik düzeyi oluşturan her üç gruptaki ergenlerin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduğu görülmektedir. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler için

birtakım özellikler belirtilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek bireyler, daha çok zor aktiviteleri tercih etmekte , çabalarının başarıyla sonuçlanacağı konusunda kendilerinden çok emin gözükmekte, duygusal dalgalanmalara daha az duyarlı olmakta , depresyondan daha az etkilenmekte, etkin kişilerden gelecek geri bildirimleri kabullenmeye daha açık olmakta, daha az olumsuz etki kaydetmekte ve başkalarının kendilerinden üstün olduklarını farkettilerinde olumsuz etki yaşamamaktadırlar (Yelsma ve Yelsma, 1998). Torucu (1990), düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin benlik saygısında düşme olduğunu ve anne-baba eğitim düzeyinin yüksek olması ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Aksoy (1992) da çalışmasında sosyo-ekonomik düzey ve anne-baba öğrenim durumunun benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Araştırmacılara göre ergenlerin duyguları özellikle ilk ergenlik döneminde oldukça değişkendir fakat benlik saygısının durağan bir özelliği vardır. Çocukluk döneminde yüksek benlik saygısına sahip bir birey ergenlik döneminde de yüksek benlik saygısı gösterebilmektedir. Orta ve son ergenlik döneminde de benlik saygısı artmaktadır (Hart, 1988; O'Malley ve Bachman, 1983; Savin-Williams ve Demo, 1984).

Çalışmada, farklı sınıflara devam eden lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında da fark olmadığı bulunmuştur. Her üç grupta lise öğrencilerin yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir. Yüksekaya (1995), araştırmasında üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduğunu ve farklı sınıflarda olmanın benlik saygısı üzerine anlamlı bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Wylie (1979)'e göre de ergenlikte yaş ve benlik saygısı arasında tutarlı bir ilişki yoktur. Ancak uzunlamasına yapılan araştırma sonuçları dikkate alındığında çocukların benlik saygısı düzeylerinde, önergenlikten geç ergenliğe doğru tutarlı bir yükselişin olduğu görülmektedir (O'Malley ve Bachman, 1993). Benlik saygısı yüksek bireylerin olumsuz psikolojik durum içindeyken kötü duygularını azaltmak amacıyla zıt duygu haline geçme eğilimleri olduğu ve olumsuz psikolojik durumda kavramalarının yüksek (pozitif) olduğu belirtilmektedir (Smith ve Petty, 1995).

Sonuç olarak, ergenlik döneminde bulunan Ankara İl Merkezindeki liselere devam etmekte olan öğrencilerin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir. Benlik saygısının çok küçük yaşlardan itibaren oluşmaya başladığı ve artan yaşla birlikte çok boyutlu olarak geliştiği bilinmektedir. Ergenlerle ilgilenen yetişkinlerin, anne-baba tutumlarının benlik saygısı ile yakından ilişkisi vardır. Demokratik tutumların benlik saygısını olumlu yönde etkilediği, buna karşın ilgisiz tutumların benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Ayrıca ergenlikte,

ana-babalarla birlikte arkadaşlardan da alınan sosyal destek benlik saygısının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Sosyal destek, yabancı kişilerin birey üzerinde yaratabilecekleri olumsuz etki süresince iyi olma durumunu koruyucu ve geliştirici, soyutlamayı önleyici, ihtiyaç duyulduğunda yardım alma olarak tanımlanmaktadır. Böylece sosyal desteğin sadece benlik saygısını, kendine güveni ve benlik değerini yükseltmekle kalmayıp, kendini güvende hissetmek ile kendi ve çevre üzerinde kontrol yeteneğini arttırmada da etkili olduğu belirtilmektedir (Huurre, Kamulairen ve Aro, 1999). Turner (1999)'a göre de benlik saygısı, aile ve arkadaşlardan alınan destekle de ilişkilidir. Ergenlikte özellikle arkadaş desteğinin önemi artar. Arkadaş desteği kişinin yeterli ve başarılı hissetme olanağını yakalayacak yetenekleri geliştirmesine ve sağlıklı benlik saygısı oluşturmaya yardım eder.

Okul çocukların pek çok yeteneklerini geliştirecekleri veya geliştiremeyecekleri ve sonuçta benliklerini ve yapabildiklerini tanımlayacakları bir yerdir. Kısaca akademik öğrenmedeki başarı belki de yüksek benlik saygısının gelişmesinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte öğretmenin işlevi ve sorumluluğu da büyüktür. Öğretmen, ergenlik döneminin sorunlarını bilen ve öğrencisi ile iyi iletişim kurabilen ve ergenlik dönemindeki sorunları onlarla paylaşıp, çözmelerine yardımcı olabilen bir eğitimci modeli olmalıdır. Çünkü eğitim, ergenin bir grup içinde yapıcı ve kalıcı olmasına yardım ederken, bir yandan da özerk bir kişilik geliştirmesini desteklemelidir. Adölesanlarda benlik-saygısı ile ilgili yapılan pek çok araştırma cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyler arasında fark olduğunu göstermesine karşın (Bolck ve Robins, 1993; Harter, 1993; Marsh, 1989; Simmons ve Blyth, 1987) araştırmamızın örneklem grubunu oluşturan ergenlik dönemindeki bu öğrencilerin yüksek benlik saygısına sahip olmaları, benlik saygısının kişiliğin gelişimine olan etkilerini gözönüne aldığımızda olumlu ve sevindirici bir sonuç olarak görülmekle birlikte aynı zamanda da bu kadar geniş örneklem grubunda fark çıkmaması şaşırtıcı bir sonuç olarak değerlendirilebilir

KAYNAKLAR

Adams, S.G., Gullotta T. (1989). “**Adolescent Life Experiences**”, New York: Brooks Cole Publishing Company.

Aksoy, Cerit, A. (1992).” **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı ve Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi**”, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2004 14 (2)

- Arıcak O., T. (1995). “**Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik -Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi**”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Block,J., Robins, R.W. (1993).” A Longitudinal Study of Consistency and Change in Self-Esteem from Early Adolescence to Early Adulthood”. **Child Development**, Vol: 64, 909-923.
- Carver, S.C., Scheler, M.F. (1988).” **Perspectives on Personality**”, New York: Allyn and Bacon Inc.
- Coleman, J., Hendry, L.(1990) .“**The Nature of Adolescence**”, Second Edition, London: Routledge.
- Çuhadaroğlu, F.(1986). “**Adölesanlarda Benlik Saygısı**”, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fak, Psikiyatri ABD Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Decay, J., Kenny, M.(1994). “Adolescent Development”, Madison: Brown- Benchmark.
- Gür, A. (1996) “**Ergenlerde Depresyon ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki**”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hart, D.(1988). “The Development of Personal Identity in Adolescence: A Philosophical Dilemma Approach”. **Merrill- Palmer Quarterly**, Vol:34: 245-260.
- Harter, S. (1993). “Causes and Consequences of Low Self-Esteem in Children and Adolescents”. **Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard** In R.F. Baumeister (ed.). New York: Plenum Press.
- Harter,S. (1983). “The Development of the Self-Esteem”. **Handbook of Child Psychology: Social and Personality Development**. In M. Hetherington (ed.).New York: Wiley.
- Huurre, T.M., Komulainen, E.J., Aro, H.M. (1999). “Social Support and Self-Esteem Among Adolescents With Visual Impairments.” **Journal of Visual Impairments and Blindness**, Vol:93, 26-41.
- Kassin, S. (1998). “**Psychology**”, Second Edition, New Jersey: Prentice Hall.
- Leory, M.R. (1996). “**Self-Presentation, Impression, Management and Interpersonal Behavior**”, New York: Harper Collins Publishers.
- Marsh, H. (1989). “Age and Sex Effects in Multiple Dimensions of Self-Concept: Preadolescence to Early Adulthood”. **Journal of Educational Psychology**, Vol: 81, 417-430.
- Offer, D., Ostrov, E., Howard, K.I. (1981). “**The Adolescent: A Psychological Self-Portrait**”. New York: Basic Books.
- O'Malley, P.M. & Bachman, J.G. (1993) .“Academic Sel-Esteem and Perceived Valididy of Grades: A Test of Self Verification Theory”, **Contemporary Educational Psychology**, Vol: 18, 414-426.
- O'Malley, P.M. & Bachman, J.G. (1983). “Self- Esteem : Change and Stability Between Ages 13 and 23” , **Developmental Psychology**, Vol: 19, No: 2: 305-314.
- Pope, A.M., McHale,S.M. (1988) “**Self-Esteem Enhancement with Children and Adolescents**”. New York: Pergamon Press.

- Rosenberg, M. (1965). "**Society and The Adolescent Self-Image**", New Jersey: Princeton University Press.
- Ruble, D.N., Boggiano, A.K., Feldman, N.S., Leohl, J.H. (1980). "A Developmental Analysis of the Role of Social Comparison in Self Evaluation", **Developmental Psychology**, Vol:16: 105-115.
- Salmivalli, C., Kaukiainen, L., Lagerspetz, K.M.J. (1999). "Self-Evaluated Self-Esteem, Peer-Educated Self-Esteem and Defensive Egoism as Predictor of Adolescents Participation in Bullying Situation". **PSPB**, Vol: 25, 1268-1278.
- Savin-Williams, R.C. & Demo, D.H. (1983). "Conceiving or Misconceiving the Self: Issues in Adolescent Self-Esteem", **Journal of Early Adolescence**, Vol: 3, No: 1-2: 121-140.
- Scanlan, T.K. (1982). "Social Evaluation: A Key Developmental Element in the Competition Process", **Children in Sport: A Contemporary Anthology**. In R.A. Magill, M.J. Ash, F.L. Smoll, (eds), Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- Simmons, R.G., Blyth, D. A. (1987). "**Moving into Adolescence : The Impact of Pubertal Change and School Context**". Hawthorn, New York: Airline de Gruyler.
- Smith, S.M., Petty, R.E. (1995). "Personality Reorderers of Mood Congruency on Cognition. The role of Self-Esteem and Negative Mood Regulators", **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol. 68, 1092-1107,.
- Steinberg, L. (1993) "Adolescence", Third Edition, New York: Mc Graw Hill.
- Torucu, Koçak, B. (1990). "**13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Anne-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp, Karşılaştırılması**", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Turner, G. (1999). "Peer Support and Young People's Health", **Journal of Adolescence**, Vol: 22, 567-575.
- Wells, E., Marwell, G. (1976). "**Self-Esteem: Its Conceptualization and Measurement**". Beverly Hills, Sage Publications Inc.
- Wylie, R. (1979). "**The Self-Concept Theory and Research**". Lincoln: University of Nebraska Press, vol:2.
- Yelsma, P., Yelsma, J. (1998) "Self-Esteem and Social Respect with in The High School", **Journal of Social Psychology**, Vol.4: 138.
- Yörükoğlu, A. (1993). "**Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**". 8.Baskı, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksekkaya, Y. (1995) "**Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi**", Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İzmir, 1995.

